

IN MEMORIAM
Prof. dr Marija Radulović (1949 - 2014)

S anđelima naša draga Miljo

Divna prijateljica Pomorskog muzeja Crne Gore i cijenjeni član njegovog Savjeta – prof. dr Marija Radulović – zauvijek je napustila svoje bližnje, svoje prijatelje, svoj Perast, svoj Kotor, svoju Boku, sve svoje što je neizmjerljivo voljela i brižno čuvala. Otišla je 4. februara, bez najave, u tihosti svoje prepoznatljivosti, sa nadom, prisutnom do posljednjeg daha, u vrlo brzi oporavak. Milja, kako su je svi znali, nama u Muzeju je bila neizmjerljivo više od izvrsnog člana Savjeta ove institucije i njenog divovskog poštovaoca. Bila je dragi prijatelj ljudi koji ovdje rade, bila im je i ostaće uzor i mjera dobrote i ljudskosti. U široj kulturnoj zajednici Boka, uz sve rečeno, poštovana je kao neupitni izraz starog bokaškog duha i peraškog gospodstva, čuvar tih znamenitih odličija, njihov, sada već prerano otrgnuti, baštinik. Milja je preminula poslije kratkotrajnih zdravstvenih tegoba koje nijesu djelovale fatalno, čini se, ni onima kojima je poziv to odmah prepoznavati. Tako je eto njen odlazak postao još teži. Otišla je, vjerujemo, anđelima. Jer, Milja je bila osoba izuzetne čestitosti, velike plemenitosti, prefinjena duha, istančane osjećajnost, veliki čovjek i jedan od nepokolebljivih čuvara bokaške baštine i vrijednosti. Bez nje ostaju velika tuga i neprolazna praznina svima koji je pamte i koji će nositi u sjećanju.

Jedra Boke je mjesečna publikacija
 Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru
 Februar 2014. godine

Direktor Pomorskog muzeja
 mr Mileva Pejaković Vujošević

Prijatelji i saradnici

Prof. dr Anton Sbutega
 Prof. dr Gracijela Čulić
 Prof. dr Marija Radulović
 mr Stevan Kordić
 Don Anton Belan
 Prof. dr Milenko Pasinović
 Antun Tomić
 Milan Sbutega
 Zoran Radimiri
 Željko Brguljan
 Petar Palavršić
 Radojka Janičijević
 Jelena Karadžić
 Slavko Dabinović
 Milica Vujović
 Smiljka Strunjaš

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
 Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000
 Telefon: +382 (0) 32 304 720
 Fax: +382 (0) 32 325 883
 Website: www.museummaritimum.com
 e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine "Bokeljska mornarica", utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palače plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske, njeno izuzetno kulturno nasleđe kroz prikupljanje, čuvanje i predstavljanje naše bogate pomorske tradicije i kulturne baštine. Pomorstvo je u Kotoru počelo da se razvija za vrijeme srednjeg vijeka. Pomorski muzej sa dužnim poštovanjem čuva uspomene na te davne dane, na uspjehe slavnih kotorskih moreplovaca, umjetnika, brodograditelja, zanatlija, državnika i diplomata, posrednika između istoka i zapada.

Pomorski muzej je institucija kulture
 Republike Crne Gore.

IN MEMORIAM

S andelima naša draga Miljo

Malo ko našu Milju nije doživljavao kao rođenu peraštanku, osobu koja u svojim genima nosi najbolje od duha i senzibiliteta starog Perasta, duha i senzibiliteta stare Boke u njihovom najboljem izdanju. Takva će i ostati u našem sjećanju. Milja je inače rođena u Puli, 19. marta 1949. godine, gdje je provela djetinjstvo i ranu mladost.

Studirala je i stekla diplomu na Pravnom fakultetu u Splitu, 1973. godine. Tu je završila postdiplomske studije iz pomorske privrede - odsjek Pomorskog prava i magistrirala, 1981. godine, na temu *Vozarina u pomorskom prevozu*. Naučno zvanje doktora pravnih nauka stekla je na Pravnom fakultetu u Podgorici, 1992. godine, odbranom doktorske disertacije pod naslovom *Vanugovorna odgovornost brođara*. Četvrta je generacija pravnika u porodici.

Po završetku fakulteta zaposlila se u pravnoj službi **Jugooceanije**, gdje je radila kao pravni referent do prelaska na Fakultet za pomorstvo, u Kotoru, 1979. godine. Prvo je radila kao asistent, a zatim napredovala kroz sva univerzitetska zvanja. Za docenta Univerziteta Crne Gore izabrana je 1993. godine, a zvanje vanrednog profesora stekla je 1998. godine. U najviše akademsko zvanje – redovni profesor – birana je 2004. godine. Predavala je Privredno pravo i Pomorsko pravo. U dva mandata bila je šef Nautičkog odsjeka na fakultetu, a za dekana kotorskog fakulteta imenovana je 2003. godine. Tu je završila radni vijek odlaskom u penziju 2009. godine. I nakon toga bila je angažovana u nastavi na osnovnim i postdiplomskim magistarskim studijama.

Bila je profesor i na Fakultetu za turizam i hotelijerstvo od njegovog osnivanja, te član Senata Univerziteta Crne Gore u dva mandata i član Suda časti Univerziteta. Objavila je veći broj stručnih i naučnih radova i tri knjige iz područja privrednog i pomorskog prava.

Miljin život bio je ispunjen bogatim javnim djelovanjem. Od osnivanja Društva prijatelja grada Perasta kao NVO 1999. godine je predsjednik društva. Bila je član Upravnog odbora Bokeljske mornarice. Podpredsjednik je Zajednice Italijana Crne Gore od njenog osnivanja, član Predsjedništva Asocijacije *Dante Aligieri* i savjetnik CRCD (Centro di Ricerche Culturali Dalmate) sa sjedištem u Splitu.

Prof. dr. Marija Radulović na sjednici Savjeta Pomorskog muzeja septembra prošle godine

Njena dugogodišnja aktivnost na očuvanju kulturne baštine Boke Kotorske, a posebno Perasta gdje je živjela, plod je njenog unutrašnjeg bića kao osobe koja je bokešku baštinu dubinski poštovala. Milja je jedan od osnivača Festivala klapa u Perastu, a značajan doprinos očuvanju kulturne baštine našeg podneblja dala je dugogodišnjim djelovanjem u Savjetu za kulturu Opštine Kotoru.

Od četvrtka 6. februara Miljini zemni ostaci počivaju na groblju u Perastu. Dan prije, na Fakultetu za pomorstvo je održana Komemorativna sjednica na kojoj je o Milji govorio dekan Danilo Nikolić.

Ovdje prenosimo nadahnut zapis kotorske poetese Dubravke Jovanović, satkan Milji u slavu, objavljen na Skala radiju.

I jeca zvono bono... Peraška ovih dana tugom, jer je svoj grad napustila Marija Milja Radulović, potonji bastion odbrane od zaborava slavne pomorske istorije i tradicije, dragulja kome je Milja davala poseban sjaj stare patine.

Blaga, tiha, otmena, autoritativna znanjem i ponašanjem, naša Milja je sagovorniku ulivala vjeru u potrebu kulturnog i civilizovanog dijaloga, bez obzira na snagu suprotstavljenih stavova.

Njen jedini argument u sivoj svakodnevici vremena često zatamnjenog morala, bila je isključivo istina izgovorena bez bilo kakve suvišnosti.

Milja je bila svijest i savjest Perasta, prepoznatljivost Kotora i Boke Kotorske i ta divna, nikada, pa ni u najtežim trenucima neprekinuta nit afirmacije viševjerskog i višenacionalnog suživota koji je s ponosom isticala kao posebnu vrijednost.

Milja je voljela ljude, neprekidno tražeći ono ljudsko u njima. Nije se mirila sa vjerovanjem da nijesu svi ljudi baš plemeniti i da ih ima i drugačijih koji baš ne služe za ponos. Ne, kazala bi onako tiho, ali snažna u uvjerenju. Sa ljudima treba razgovarati pa ćete vidjeti da se kod svakoga mogu naći prave vrijednosti.

Jedna je od rijetkih koja je vjerovala ljudima i pored ožiljaka koji su se taložili u njenoj čistoj duši.

Boli njen odlazak. Iznenadan je i nekako se čini nestvaran. Zašto ona, pitanje je kojim se obraćamo gledajući u nebo. Nema odgovora. Kao da su dobri ljudi predodređeni da se ranije od drugih sretnu sa tvorcem? Ko zna? Možda i jesu?

Milja je bila na brojnim odgovornim funkcijama koje neću nabrajati jer ona nije bila funkcija. Ona je bila Čovjek sa velim Č, a potom vrsni znalac, dugogodišnji univerzitetski profesor i dekanica Fakulteta za pomorstvo, naučna radnica, entuzijasta i pokretač oživljavanja naših zaboravljenih vrijednosti. Bila je svijetlo i sjajna niska ljudskih krasota.

Počivaj u miru, gorda Miljo, među vilama i anđelima kojima duhom pripadaš.

Milja Radulović sa unučicom 1. maja prošle godine u Perastu na manifestaciji *Kičenje mada*, starom peraskom običaju kome je ona vratila život poslije višedecenijskog zaborava

Predsjednik Bugarske u Pomorskom muzeju

Fotografija: Internet sajt Opštine Kotor

Fotografija: S. Dabinović

Fotografija: S. Dabinović

Fotografija: S. Dabinović

U sklopu zvanične posjete Kotoru predsjednik Bugarske **Rosen Plevnelijev**, 26. februara oko 15. sati posjetio je Pomorski muzej Crne Gore. U naš muzej bugarski predsjednik i članovi njegove delegacije došli su u pratnji crnogorskih domaćina – predsjednika Crne Gore **Filipa Vujanovića** i gradonačelnice Kotora **Marije Maje Čatović**. Predsjednika Plevnelijeva, predsjednika Vujanovića i gradonačelnicu Čatović u holu Palate Grgurina toplom dobrodošlicom je dočekala **mr Mileva Pejaković Vujošević**, direktorica Muzeja. Vodič kroz Muzej visokom gostu bila je **Dolores Fabian**, zvanični vodič bugarske delegacije kroz Kotor. Bugarski predsjednik pokazao je veliko interesovanje za vrijedne predmete koji se čuvaju u Palati Grgurina, a nakon obilaska Muzeja biranim riječima prijateljstva i podrške, upisao se u knjigu utisaka. Osim Pomorskog muzeja, predsjednik Plevnelijev je u okviru posjete našem gradu obišao još riznici i katedralu Sv. Tripuna gdje je dočekao kotorski biskup **Ilija Janjić**. Tu je razgledao i predmete koji se čuvaju u riznici i Muzeju sakralne umjetnosti kotorske bazilike.

U NAŠEM KANTUNU

ODRŽANA SJEDNICA SAVJETA NAŠE INSTITUCIJE U NOVOM SASTAVU

Usvojen finansijski izvještaj Muzeja za 2013

Savjet Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru na sjednici održanoj 21. februara usvojio je finansijski izvještaj naše institucije za 2013. godinu. Ukupni rashodi Muzeja protekle godine iznosili su 263.589 eura, u čemu su više od 55% neto plate zaposlenih, te porezi i doprinosi na zarade. Savjet je zasijedao u novom sastavu: **Ljiljana Zeković**, predsjednik Savjeta, **mr Milena Martinović**, član, **Maja Četković**, član, i **Slavko Dabinović**, predstavnik zapošljenih. U radu Savjeta učestvovala su i **mr Mileva Pejaković Vujošević**, direktorica Muzeja i **Božana Biskupović**, šef računovodstva.

Fotografija: T. Bonić

NA POČETKU GODINE JOŠ JEDAN
 PODUHVAAT POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE

Poslije Krka *ex-voto* sa pomorskom tematikom predstavljene i u Rijeci

Najstarija župna crkva u Rijeci, crkva *Uznesenja Blažene Djevice Marije*, od 16. do 22. februara bila je mjesto gdje su Pomorski muzej Crne Gore i Kotorska biskupija organizovali izložbu **Zavjetni darovi s pomorskom tematikom u Kotorskoj biskupiji**. Izložba je predstavljena u sklopu programa proslave blagdana sv. Tripuna koju je organizovala Hrvatska bratovština *Bokeljska mornarica 809* Rijeka, te više suorganizatora, među kojima je bila i Hrvatska matica iseljenika – Rijeka.

Izložba je otvorena u nedjelju 16. februara uveče u vrijeme kada se u Rijeci, ali ne samo u tom gradu, odvijala manifestacija *Noć muzeja*. Pozdravnu besjedu održao je riječki nadbiskup **Ivan Devčić**, eksponate je predstavila **mr Mileva Pejaković Vujošević**, direktorica Pomorskog muzeja, a zadovoljstvo da otvori izložbu imao je kotorski biskup **Ilija Janjić**. Prisutnima se obratio još i **Tomislav Brguljan**, advokat predstavnik organizatora Hrvatske bratovštine *Bokeljska Mornarica 809*. Rijeka.

Izložbenom postavkom je bilo obuhvaćeno 411 zavjetnih pločica tematski vezanih uz brodove i Bogorodicu. Njeno središnje mjesto zauzimao je **Antependij** iz crkve *Blažene Djevice Marije* s Prčanja kojega čine 173 zavjetne srebrne ploče.

Istu postavku smo u oktobru prošle godine predstavili na Krku. Srebrne *ex-voto* čine jedinstvenu cjelinu i unikatne su u Evropi pošto se ni na jednom drugom mjestu ne nalazi tako veliki broj primjeraka ovakvog tipa izrade reljefa u srebru kao u crkvama Boke Kotorske. Najveća zbirka zavjetnih pločica nalazi se u Svetištu Gospe od Škrpjela u Perastu čijom je registracijom i katalogizacijom obuhvaćeno preko 2.000 *ex-vota*.

Riječki nadbiskup Ivan Devčić u pozdravnoj besjedi istakao je multikulturalnu komponentu grada Rijeke kojoj doprinose i Bokelji koji žive u gradu na Riječini, a izložba otvorena u riječkoj *Assunti* svjedok je vjere i kulture hrvatskog naroda kroz istoriju u Boki kotorskoj.

Otvarajući izložbu kotorski biskup Ilija Janjić je rekao kako je u Rijeku stigao kao biskup nostalgije i da izložba budi nostalgiju za Bokom.

Zavjeti predstavljaju ljude u molitvi i svaka pločica ima svoju povijest, snagu mornara i kapetana i danas

kada se govori o novoj evangelizaciji izložba neka bude u službi kotorskim svećenicima da turistima tumače povijest i duhovno svjetlo Hrvata koji su se utjecali Gospi od Škrpjela.

Zavjetne pločice predstavljaju ne samo mediteransku umjetnost, nego i očuvanje ljudske i hrišćanske plemenitosti, poručio je biskup Janjić, pozvavši okupljene Bokelje na očuvanje svoje vjere.

Predstavljajući eksponate direktorica kotorskog Pomorskog muzeja mr Mileva Pejaković Vujošević je rekla:

Napustili su svoja kulturna mjesta, svoja odredišta, crkve u Perastu, Dobroti, Prčanju i Stolivu da bi večeras bili predstavljeni publici Rijeke, a zatim, na jesen, u Zagrebu i Barceloni.

Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije: otvaranje izložbe *Zavjetni darovi s pomorskom tematikom u Kotorskoj biskupiji*: u prvom planu vlč. Mario Gerić, mr Mileva Pejaković Vujošević i Tomislav Brguljan

Izložba zavjetnih darova Kotorske biskupije u Rijeci ostala je otvorena narednih sedam dana u crkvi *Uznesenja Blažene Djevice Marije* i nakon toga su eksponati vraćeni u crkve u Perastu, Dobroti, Prčanju i Stolivu.

U okviru *Tripundanjskih dana - Dana Bokelja* 15. februara je u riječkoj Narodnoj čitaonici na Korzu otvorena i izložba **Iz povijesti Boke kotorske - Kravata u Bokelja**, autora **Željka Brguljana** i **Nikole Albanžea**. Izložbu čini 80

uvećanih fotografija, nastalih od sredine 19. do sredine 20. vijeka, pruživši uvid u nacionalnu nošnju, kao i u građansku modu onoga doba, a posebno u vremensku mijenu kravate, kao izvorno hrvatskog elementa odijevanja.

Proslava sv. Tripuna nastavljena je sutradan u 10 sati Svetom misom u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije (Kositoranj). U 11,00 sati, na vanjskom djelu proslave (obreda) Odred Bokeljske mornarice 809 Rijeka je ispred na Trgu kod Kosog tornja u čast Svetom Tripunu plesao (balat) Kolo Bokeljske mornarice, uz pratnju Trsatske gradske muzike.

Riječ Mr Mileve

Pejaković Vujošević

More je uvijek bilo životni ambijent pun opasnosti i izazova. Čovjek se u susretu sa tim prirodnim elementima obraćao bogovima da bi savladao snagu prirode koja je svojom silom dovodila u opasnost njegov život i rad.

Tragovi življenja po morskim pučinama ogledali su se i kroz njihovu vjeru u spasavanje od bura i nevera koje su iskazivane na zavjetnim pločicama, *ex-voto*.

Zajedno sa Kotorskom biskupijom i gospodinom **Pierom Pazzi-em**, stručnjakom za mletačko zlatarstvo, realizovali smo projekat, izložbu *Zavjetni darovi sa pomorskom tematikom u Kotorskoj Biskupiji*, a zahvaljujući gospodinu Tomislavu Brguljanu, predsjedniku *Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809*. Rijeka, ova izložba je našla svoje pravo mjesto u kulturno-istorijskom zdanju crkve *Uznesenja Blažene Djevice Marije* u Rijeci.

Postavka obuhvata 411 zavjetnih pločica, koje su tematski vezane za brodove i Bogorodicu, iz crkava u Perastu, Dobroti, Prčanju i Stolivu. Centralno mjesto na izložbi zauzima *Antependijum* iz crkve *Rodenja Bogorodice* sa Prčanja kojeg čine 173 zavjetne ploče. Srebrne pločice koje se mogu vidjeti na antependiju potiču gotovo u cjelini iz

baroknog perioda, a manji broj iz prve polovine XIX vijeka. Na *ex-voto* su iskazane emocije i poruke o životnim nevoljama pomoraca potisnutim u dubinama njihove duše, kao i u dubini mora. Autori *ex-vota* svojim porukama oplemenjivali su svoj život i svoj odnos prema Bogu, svijetu i vremenu u kojemu su živjeli.

Srebrne *ex-voto* pločice čine jedinstvenu cjelinu i unikatne su u Evropi budući da se ni na jednom drugom mjestu ne nalazi tako veliki broj primjeraka ovakvog tipa izrade reljefa u srebru kao u crkvama Boke Kotorske.

Boka Kotorska je imala rijetku sreću da je sačuvala svoje umjetničko nasljeđe koje je ostalo nedirnuto, što se uočava i na srebrnim *ex-voto* pločicama starije izrade koji su u ostalim dijelovima Evrope sasvim nestali. Najveća zbirka zavjetnih pločica nalazi se u Svetištu Gospe od Škrpjela u Perastu, čijom je registracijom i katalogizacijom obuhvaćeno preko 2.000 *ex-vota*.

Projektom-izložbom *Zavjetni darovi sa pomorskom tematikom u Kotorskoj Biskupiji* Pomorski muzej i Kotorska Biskupija željeli su pokazati samo dio neprocjenjivog kulturnog blaga kroz dva segmenta na zavjetnim pločicama, brod i Bogorodicu, a sve u namjeri da pokažemo i dokažemo našu mediteransku povezanost i dobru saradnju dva mediteranska grada - Rijeke i Kotora.

U narednih osam dana želim da se Vaše oči odmore, a Vaša duša oplemeni u susretu sa ovim dragocijenim predmetima koji zauzimaju vidno mjesto u umjetničkom naslijeđu Boke i imaju visoki umjetnički domet. Napustili su svoja odredišta, crkve u Perastu, Dobroti, Prčanju i Stolivu, da bi od večeras bili predstavljeni publici grada Rijeke.

Riječ monsinjora

Ilije Janjića

Prijepodne imao sam čast s vama slaviti Boga u ovom hramu Uznesenja Bogorodice Djevice Marije blizu Kosog Tornja u Rijeci, u gradu koji je u svojoj prošlosti imao različite svjetovne vlasti, u gradu koji je danas prebogat svojom raznolikošću nacionalnih osjećaja, vjere i kulture. Došao sam iz Zaljeva svetaca, iz krajeva gdje sunce započinje obasjavati dan s istoka, s gorskih vrhova Lovćena odakle nam je zasjalo naše *duhovno sunce* - blažena Ozana, došao sam iz Zaljeva svetaca gdje sunce *zalazi* u Herceg Novom odakle nam je dragi Bog podario sv. Leopolda Bogdana Mandića, došao sam iz Zaljeva svetaca odakle je poznati muljanski ribar, nesuđeni mornar, naš blaženi Gracija.

Došao sam dragi Bokelji da se danas radujem s vama i s vašim prijateljima i da vam ovom izložbom srebrenih zavjetnih darova Kotorske biskupije, pod nazivom *ex-voto*, uvećam nostalgiju prema Boki, da danas među vama budem uz vašeg nadbiskupa mons. Ivana Devčića – biskup

vaše nostalgije. S ovom izložbom želimo vam dočarati brojne srebrne zavjetne pločice s prikazima brodova u bijesnim olujama po raznim morima svijeta, želimo vam dočarati zavjetne pločice iz riznica Perasta, Dobrote, Kotora, Mula, Prčanja i Stoliva koje predstavljaju ljude u molitvi, koji pokorno kleče pred Marijom, Nebeskom Majkom i pred Isusom Kristom svojim Spasiteljem.

Pomorski muzej u Kotoru i Kotorska biskupija žele vam dragi prijatelji ovom izložbom pokazati našu mediteransku i hrvatsku povezanost i žele vas potaknuti na očuvanje ljudske plemenitosti što su je znali živjeti stari Bokelji. S ovom izložbom želimo vas potaknuti na očuvanje vjere koja nam je itekako potrebna za naš ljudski, nacionalni i vjerski identitet. S ovim riječima ovu izložbu želim učiniti otvorenom...

Ugodnu i radosnu večer želi vam biskup vaše nostalgije.

Nadbiskup Ivan Devčić (riječki) i kotorski biskup Ilija Janjić razgledaju izložene zavjetne pločice uključene u Antependij crkve Blažene Djevice Marije na Prčanju

Fotografije: S. Dabinić

RIJEČKI FOTO-DNEVNIK: Vlač. Mario Gerić i Tomislav Brguljan govore na otvaranju izložbe (fotografije lijevo prvi red); Tomislav Brguljan i mr Pejaković Vujošević razmjenjuju poklone; Svetu misu u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije prije podne na dan otvaranja izložbe držao je kotorski biskup mons. Ilija Janjić; Poslije Svete mise riječki odred je na trgu kod Kosog tornja odigrao Kolo Bokeljske mornarice (dolje lijevo); Dan prije otvaranja naše izložbe otvorena je izložba *Kravata u Bokeleja* Željka Brguljana i Nikole Albanežea (fotografija dolje sredina prvi i drugi lijevo); Otvaranje ove izložbe pratili su i članovi naše ekipe mr Mileva Pejaković Vujošević, Ilija Mlinarević, Jelena Karadžić i Slavko Dabinović (u dnu fotografije dolje desno)

Fotografije: <http://zupa-assunte-rijeka.com>

O IZLOŽENIM EKSPONATIMA

Nobično bogatstvo srebrnih *ex-voto* pločica darovanim glavnim crkvama u Boki Kotorskoj potvrda su umjetničkog zanatstva tih krajeva koji su ekskluzivno pripadali katoličkom svijetu.

Glavne zbirke *ex-voto* u Boki Kotorskoj su koncentrisane u slijedećim mjestima:

Perast: Svetište *Gospo od Škrpjela* i Crkva Sv. Antona Padovanskog; **Dobrota:** Crkva Sv. Mateja; **Kotor:** Katedrala Sv. Tripuna i Crkva *Gospo od Zdravlja*; **Muo:** Crkva Sv. Kuzme i Damjana; **Prčanj:** Crkva Rodenja Bogorodice; **Stoliv:** Crkva Sv. Marije; **Tivat:** Ostrvo *Gospo od Milosti*.

Skoro svi zavjetni darovi su posvećeni Majci Božjoj kao zaštitnici pomoraca, u nadi da će ih samo ona spasiti od teških opasnosti prilikom plovidbe. Pod njenom nebeskom zaštitom pomorci su uvijek nalazili i osmišljavali svoj život i svoju plovidbu.

Najveći broj zavjetnih darova pokloni su kapetana, mornara, ribara, zanatlija i, u rijetkim slučajevima, darovi anonimnih donatora. Brojne darove su prilagale obitelji pomoraca, trgovaca i ljudi koji su bili u službi mletačke vojske.

Legende na darovima napisane su na latinskom jeziku ili na mletačkom dijalektu. Latinski jezik, kao liturgijski, ograničen je na samo četiri početna slova rečenice koja glasi: *Zavjet učinih, milost primih (V. F.G. A.) – Votum fecit gratiam accepit*. Mletački dijalekt je obojen koloritom svakodnevnog govora koji se govorio na čitavoj teritoriji Repub-

like. Iako nema natpisa na slavenskom jeziku ipak je neupitna činjenica da je na ovim prostorima živio slavenski narod koji je govorio svojim jezikom. To potvrđuje i stilska raznolikost natpisa na darovnim pločicama kao i kulturna, umjetnička i etnička osobenost i slojevitost u samom iskazu kulta Bogorodice kao i u interferencijama idioma u zapisima na slavenskom i romanskom. Slojevitost u izrazu rezultirala je povijesnim prožimanjima i simbiozama različitih etničkih i lingvističkih slojeva koji su se na prostorima Boke Kotorske stoljećima susretali.

U nemogućnosti da izložimo čitavo blago koje čine srebrni zavjetni darovi Kotorske biskupije, napravili smo izbor, prikladan za ovu prigodu. On predstavlja jednu sintezu izbora ovih specifičnih umjetničkih djela koja će privući posjetitelja da i na ovaj način upoznaju zanimljivu povijest bokeljskog pomorstva. Izbor obuhvata djela raspoređena na osam panela.

Jedan od osam panela izloženih u Crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije

Neophodna je veća briga o kulturnoj baštini u našoj državi

Tribina u Budvi

Na ciljem da podstakne veću brigu o kulturnoj baštini u budvanskoj Modernoj galeriji 20. februara održana je tribina o zaštiti kulturnog blaga Crne Gore. Tribinu, čiji je medijator bio Dragan Mihović, organizovala je Liberalna partija.

Na skupu je iznijet podatak da u samo u nekadašnjem Ca-rigradu ima oko 1,5 miliona dokumenata koji se odnose na Crnu Goru, da je mnogo dokumenata u Beču, Veneciji, u centrima bivše Jugoslavije. Pojedini učesnici su konstatovala da je, s obzirom na našu nebrigu o kulturnoj baštini, možda i dobro da su ta dokumenta vani ali da je ipak ne-ophodno da se vrate u Crnu Goru, makar kao kopije. Re-čeno da Crna Gora ima savremeni sistem zaštite kulturnih dobara, da ima pravni okvir, institucije, kadrove i sredstva, ali da sistemu fali kontrola i odgovornost. Zato je ukazano na neophodnost veće angažovanosti države na cjelokupnoj zaštiti kulturnih dobara.

Jedan od učesnika ove tribine bila je i direktorica kotorskog Pomorskog muzeja **mr Mileva Pejaković Vujošević** koja je izložila kraći rad sa temom *Valorizacija industrijskog naslijeđa remontnog zavoda kroz muzejsku postavku u Porto Montenegro*. U ovom broju našeg biletana taj rad prenosimo u cjelini.

Valorizacija industrijskog naslijeđa remontnog zavoda Arsenala kroz muzejsku postavku u Porto Montenegro

Kulturno istorijsko naslijeđe ima prvorazredni značaj kao svjedok trajanja u vremenu i prostoru. Ono je nezamjenljiv dokaz identiteta i važan sadržaj obrazovnih, naučnih, kulturnih, turističkih programa i istovremeno inspiracija za nova dostignuća i spoznaje kulturnog miljea.

U centralnom dijelu Bokokotorskog zaliva nalazi se stari grad Tivat, prepoznatljiv po mornaričko tehničkom Remontnom zavodu *Sava Kovačević*, odnosno Arsenalu, koji je otpočeo svoj radni vijek davne 1889. godine. Na poziv tadašnjeg predsjednika opštine **Marka Filipova Krstovića** sazvano je opštinsko vijeće koje je 24. marta 1889. godine donijelo odluku da se Austrijskoj ratnoj mornarici ustupi besplatno zemljište za izgradnju Arsenala u kojemu su odmah po izgradnji našli svoje zaposlenje 60 radnika, a prvi

Arsenal nekad i sad

inženjeri bili su iz Češke. Grad Tivat od tada bio je prepoznatljiv po Arsenalu koji se obnavljao i proširivao, a od 1953. godine nosi ime heroja *Savo Kovačević*, sve do 2006. godine kada cijeli kompleks preuzima kompanija *Adriatic Marinas d.o.o.*

Svojim projektom *Porto Montenegro* želio je da izgradi nautičko naselje i ekskluzivnu marinu za jahte kao i segment kulturnog sadržaja, otvaranjem muzejske zbirke pomorskog naslijeđa, sa ciljem da ova zbirka dobije dimenziju muzeja industrijskog naslijeđa.

Zbirka pomorskog naslijeđa našla je svoje pravo mjesto u staroj austrijskoj pilani koja datira sa početka prošlog vijeka, na nekoliko stotina kvadratnih metara površine, a koja je za potrebe zbirke posebno prilagođena i rekonstruisana sa ciljem da se dožive trenuci minulih vremena velikog privrednog giganta Crne Gore, Arsenala u Tivtu.

Prostor stare pilane podjeljen je na dva dijela i u prizemlju je postavka, a na prvom spratu je prostor gdje se mogu postavljati tematske izložbe, održavati književne večeri i druge kulturne manifestacije.

Na poziv kompanije *Adriatic Marinas d.o.o* Pomorski muzej se prihvatio da napravi postavku pomenute zbirke. Autor idejnog rješenja postavke bila je Mileva Pejaković Vujošević, a timu za rad na postavci pored ljudi iz pomenute kompanije, bile su viši kustos **Jelena Karadžić** i viši konzervator **Milica Vujović**, takođe iz Pomorskog muzeja.

Postavku čini oko 200 artefakata koje na veoma impozantan način pokazuju izgled radnog prostora, uslove rada, mašine iz različitih razvojnih perioda Arsenala, pomorske karte, nacрте projekata, dokumenta. Svoje mjesto našle su požutjele fotografije koje pričaju priču o životu i vremenu kada su radnici Arsenala radili i provodili vrijeme u tim prostorima i samim tim približili generacijama koje dolaze, kako bi mogle vidjeti kako su bile vrijedne ruke njihovih očeva, majki, djedova.

Najbolji svjedok minulih vremena su predmeti iz austrijskog perioda, mašina gater *Kirchner-Leipzig*, koji je 1893. dobio nagradu na svjetskoj izložbi u Čikagu, kao i na svjetskoj izložbi u Parizu 1900. godine, uz nju se nalazi mašina za ispitivanje tvrdoće *Otto Wulp*, zatim mašina za krivljenje lima *Hot*.

Foto: D. Bider

Vidno mjesto zauzimaju i rijetke alatke i aparati, kao što je pila za drvo *Kircher*, aparat za mjerenje tvrdoće boje na savijanje, komplet ključeva za montažu periskopa, bušilica *Rino Bernardi*, kao i ručni alat za obradu drveta.

Umijeće radnika Remontnog zavoda gledao se u izradi maketa podmornica koje su zajedno sa navigacionim i mjernim instrumentima hronometrom, manometrom, žirokompasom, kompasom, brodskim dvogledom, brodskom štopericom napravili cjelinu kojom se približio istorijat plovnih objekata.

Osim modela brodova izloženi su i predmeti kao što su kalupi za izlivanje, stara presa za izlivanje lima, zatim periskop sa podmornice, tokarska blanja, kao i aparat za mjerenje tvrdoće, brodski topovi i sidra.

Osvjetljenje kao važan segment broda, u postavci ogleđa se kroz presjek starih predmeta, svjetionika *Lanterna*, *Aldis* lampa, smjerna ploča i *tajnoć* lampa, kao i navigaciona svjetiljka, zatim komplet signalnih lampi uz brodske signalne zastavice i time se zaokružuje svjetlosna cjelina koja je izlazila iz proizvodnih hala Arsenala.

Posebno interesantan predmet je podmornica P-821 *Herroj*, koja je postavljena ispred stare pilane, odnosno zbirke Industrijskog naslijeđa. Njenom rekonstrukcijom omogućeno je razgledanje ovog značajnog plovnog objekta, koji pored autentičnog spoljnog i unutrašnjeg izgleda ima i svoju interesantnu priču. Naime, podmornica je duga 50,4m, široka 4,7m i visoka 9,75m. Podmornica *Herroj* ima ukupno 726 plovidbenih dana, odnosno 910 ronjenja i prešla je ukupno 46.659 nautičkih milja što je ekvivalentan plovidbi dva puta oko zamljine kugle.

Foto: D. Brdar

Otvaranjem muzejske zbirke pomorskog naslijeđa u Tivtu, izložen je samo mali dio predmeta iz bogatog arsenalskog opusa sa uvjerenjem da će zbirka uskoro prerasti u muzej Industrijskog naslijeđa zašto postoje svi uslovi, čime će se obogatiti kulturna mapa Crne Gore sa jedne strane, a sa druge, na najbolji način će se čuvati od zaborava jedno vrijeme i način rada, kao svjedok trajanja jednog velikog industrijskog giganta, *Arsenala*.

Zahvaljući angažovanju *Porto Montenegro* omogućeno je da zbirka i podmornica P-821 *Herroj* budu otvorene tokom cijele godine, a sve u cilju da svi oni koji su bili dio *Arsenala* minulih 120 godina nijesu i neće biti zaboravljeni i da će ih ova muzejska zbirka u dogledno vrijeme i Muzej, kao i podmornica trajno podsjećati na vrijeme, njih samih kao i njihove potomke.

Sa druge strane turistička i kulturna ponuda grada Tivta znatno je bogatija i sadržajnija, domaći i strani turisti upoznavaju se sa djelom pokretne kulturne baštine koju prati istorijski razvoj Arsenala od njegovog osnivanja do danas.

Moderni jedrenjaci

Sea Cloud II (*Si klaud - Morski oblak*) pripada tipu jedrenjak *bark*. Sagrađen je 2001. godine u brodogradilištu *Astilleros Gondan - Figueras* /Castropol - Španija. Ima 3.849 BRT, dužina broda je 117 m, širina 16,15 m, gaz 5,6 m. U 47 kabina prima maksimalno 96 putnika. Na velikoj fotografiji je *Sea Cloud II* 2. oktobra 2013. godine na prilazu Luci Kotor, a na manjoj - skica broda.

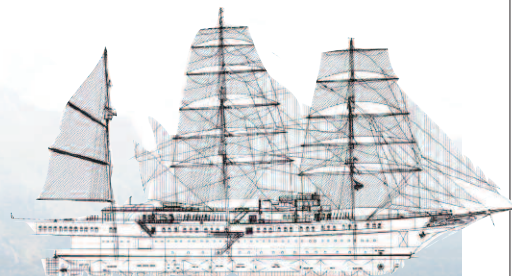

Foto: D. Brdar

PUČKA TRADICIJA Zimski karneval 2014

DEFILE, SPALJIVANJE OBEĆANKA LAŽOVIĆA, FEŠTA

Kaplo karnevala

Karnevalska povorka

Obećanko Lažović - Krnjo

U ove godine u Kotoru i okolini održane su tradicionalne zimske karnevalske fešte sa zavšnom manifestacijom – defileom karnevalske povorke glavnom kotorskom ulicom i suđenjem i spaljivanjem krivca za sve nedaće Kotorana u protekloj godini. Karnevalska završnica odigrala se 23. februara, između 14 i 16 sati.

Iako vreme nije bilo potaman, karnevalska povorka, uz zastave karnevala, FECC-a, grada i države, krenula je oko 14 sati sa Tabacine, preko rive do Macea. Povorku su predvodili uz zastave karnevala, grada i države, kapo karnevala **mr Jovan Martinović**, ovogodišnja kraljica karnevala **Iva Mirošević** i prinčeva karnevala **Katja Fabian**.

Po broju maskiranih grupa karnevalska povorka, ove godine je bila nešto skromnija nego ranije. U povorci su tradicionalno bile brojne male i velike mažoretke (*Fešta, Alisa i Mala sirena*),

uz gradske muzike iz Kotora i Đeno- vića, potom i mališani iz kotorskih vr- tića JPU *Radost* i šticićenci Zavoda za gluve. Svoje kreacije, uz brojna ale- gorijska kola, predstavile su karneval- ske grupe *Padela, Karampana, Art gru- pa Montenegro, Za dešpet, Meštar i fu- rešta, Šjore od mota, Feral, Diridonda*, kao i Gimnazija Kotor.

Krnjo, krivac za sve loše u Kotoru u mi- nuloj godini nalazio se naravno na kra- ju povorke. Ove godine to je bio Obe- ćanko Lažović, optužen zbog toga što se ni nakon osam godina, kada je irski investitor najavio gradnju novih hotela *Fjord* i *URC Slavija*, nije uradilo ništa. Krnju je suđeno na Macelu gdje je i spaljen. Posljednji pozdrav i sretan put na lomaču uputila mu je baba korizma.

Suđenje je vodio prežidente Slamnog suda Komunitadi Kotsorske prof. dr Pravdoljub Potkupljenović, zvani Bin, tužbu je iznio javni tužilac mr

Narcis Zlica zvani Inkvizitor, a optuže- nog je zastupao branilac Antonio Drpi- para, zvani Šumplek.

Obraćajući se prisutnom puku Komu- nitadi Kotsorske, fureštima i dornalistima prežidente Slamnog suda je rekao:

Narode Kotora i Boke Kotsorske i cijele naše zemlje brdske i primorske, svi vi što vazda u malo libro brontulate a naglas ne smijete ni riječi reći, vi što se u junačka prsa stalno udarate a kad prigusti prvi ste spremni utaći, vi - maškalconi, farabuti i berekini, galioti, uncuti, spadala i fakini, špicaškandali i šotokucini - prčanjske Bope, dobrotski Šotolumbrelini, peraške Polutice, mul- janske Gavice, a prije svih sinovi slav- ne pompe Karampane, kao i svi što ste arivali sa strane, svi vi - pirati, gu- sari i reketeri, podrepaši, mafijaši i di- leri, bilo da nosite gaće ili ste u vešti, vazda ste dobrodošli na našoj ludoj fešti! Budite nam vazda zdravo, i neka

Grupa Za dešpet - 1. nagrada

Grupa Feral - 2. nagrada

Grupa Meštar i furešta - 3. nagrada

vam vazda stoji pravo! Nos, Comunitatis Cathari iudices iurati ad sonum campanae solito more congregati, dakle, mi Slamni sud kotorske komunitadi, što svoju časnu dužnost vjekovima radi, počemo danàs značajnu raspravu da rasvijetlimo jednu nemilu pojavu što je počela prije godina dosta, ali tajna za sve nas još uvijek osta.

Sudiće se ko i vazda Krnevalu jednom, škicanom, ofućanom i bijednom što je prosipao velika obećanja i prevario sva naša nadanja! Ime mu je čudno - Obećanko neki, a prezime - Lažović bjelo-svjetski! Nego da sa ovom pričom ne dužim - svojim ću prerogativima da se poslužim predaću stvar u ruke javnog tužioca da optuži ovoga morskog posjetioca.

Potom je nastupio tužilac:

Bivši drugovi i drugarice, a sada gospođe i gospodo, mala šako jada, optužba ove godine ima samo tačku jednu, ma zatò odvratnu i žaljenja vrijednu! Nemòjte misliti da sam pao s Marsa – prije osam godina počela je ta farsa! Naša Opština dična je tender raspisala i za sitne pare jedini veliki hotel dala! Ma njena greška nije bila mala, jer se ničim nije osigurala ko svako pametni, bez ikakve dileme – da se obnova mora završiti na vrijeme! I što sad imamo, kukala nam majka – neki novi hotèl postào je bajka! mjesto da ga držè još neko vrijeme, da ga malo srede, uljude, opreme – novi vlasnici su ga – na sramotu svima, prepuštali na grabus lešinarima što su ga raskubli i očerupali, da bi ga huligani sasvim dovršili! A oduvijek je ranije bilo jedno sveto i striktno pravilo – da se obnova mora u roku završiti inače će se penali morati platiti i cijeli objekt natrag povratiti. I od svega ništa svih ovih godina, nije ni probala ta naša Opština da po zvaničnom protokolu raspali konačno šakom po stolu, da uzme zakon u svoje ruke i najzad prekine ovè naše muke. O nesretnom URC-u ne zna se ništa, njega su

srušili bez po muke ali poslije svih ovih godišta svako od njega pere ruke, jedino se neko dobro dosjetio i od prostora parking napravio! A za sve je kriva dižgracija ovà, najgora prikaza iz košmarnih snova, što nam je došla iz zemlje daleke i šarene laže ispričala neke kako bi svima zamazala oči i učinjela da pritisak skoči, i prosipala prazna obećanja što postadoše ludom radovanja. A onda kad se narugao svima nestào je nečujno poput dima, za njim je praznina velika ostàla, a od obećanja niti nada mala! Zatò ću svoju tužbu da osnažim i za ovoga lažova smrtnu kaznu tražim!

Tada se ponovo oglosio prežidente Slamnog suda:

Daklem, čuli smo teške optužbe ali u duhu naše časne službe mora se poštovati onà maksima stara – neka sad Advokat na tužbu odgovara!

I riječ Advokata:

Slamni sude i poštèni kotorski puče, ove optužbe nijesu od jučè! Zapravo ste od prvoga momenta počeli optuživati mojega klijenta! A on nije kriv što je nastàla kriza što ste ostàli bez love i deviza, što ga je zadesila najveća sramota i što je firma propàla zbog bankrota, a on doživio što nikad nije snio jer je jado u karaklak zaglavio! Ja više nijedne neću prozborit jer znam da ćete ga svakako osuditi, pa ću pročitati njegovu zadnju volju što će ga uvalit u veću nevolju:

T E S T A M E N A T

Ja, Obećanko, pri čistoj svijesti i pameći, (a Lažović, to su mi pridigli), ostavjam vam oporuku ovù, za neku tamò generaciju novu, kojà će sa bistrijom pameću za nove naraštaje pribaviti sreću. Ovakvi k'o ja, nijesu izum ovdàšnji, takvih ima i nikad nijesu predàšnji, a obećanja puku ponajviše gode i njih bar ima k'o s jeseni vodè. Posebno se množe pred izbore neke, i služe da vade neke stare fleke. Fjorda što

NAGRADE

Prvo mjesto karnevala, pehar, pehar i novčanu nagradu od 500 eura, osvojila je karnevalska grupa *Za dešpet* sa maskom *Kotorske dame*. Drugo mjesto, uz pehar i novčanu nagradu od 300 eura, dobila je karnevalska grupa *Feral* za masku *Pinjate*. Pehar za 3. mjesto i novčanu nagradu od 200 eura dodila je karnevalska grupa *Meštar i furešta* za masku *Veseli klovnovi*. Specijalnu nagradu žirija u iznosu od 150 eura dobila je Gimnazija Kotor za masku *Škovacini*.

se tiče, tu tajne nema, zamijenio Slaviju, otud ta dilema, pa će neki novi zablistat u sjaju i zajedno s parkom zadovoljit raju. U dnu rajske Boke biće nam na diku k'o da vidim već sad tu predivnu sliku. Hotèl velelepni, kao feniks ptica iznići će ponosno naša mezimica! A umjesto URC-a, promašaja jednog i sadašnjeg parkinga nevideno bijednog, doći će hotèl, uz Banj naš sveti, projektovan, valjda, uz više pameti. Za užitak svima, ko što nekad bješè: Mladima za provode, stari da se tješè. Druga obećanja drugi su vam dali, nek se oni vade, kako budu znali.

Ostavljam zatò u amanet svima da čuvate blago koje Kotor ima; Da ga ne raznešu repati i kusi da se ne pobune od predaka dusi. Sa mnom što bude, a po vašoj volji, doživjet ću valjda neki život bolji!

Na kraju je presudu izrekao prežidente Slamnog suda:

Čuli ste ovè grdne lagarije kojima se skrivaju brojne šporkarije i opravdavaju sramne lagarije! Ma ovaj Slamni sud nije od jučè, on zna dobro što se utihlo šapuće, i zatò on presudu jedinu donosi kojom se glas puka kotorskog pronosi a svako poštèn i častan ponosi:

Neka se ovà spodoba spali na lomači da naš grad ne sramoti i više ne tlači! Presuda se ima izvršiti ovoga trena jer će svaka nada biti izgubljena ako pravda nije sasvim zadovoljena!

Potom je kapo karnevala zapalio Krnja a fešta je nastavljena na Trgu od oružja uz koncert benda *Slatka Tajna* iz Metkovča i dodjelu pehara za najbolje karnevalske grupe.

Organizator svečanosti bio je JU Kulturni centar *Nikola Đurković*, suorganizator Turistička organizacija Kotor, a pokrovitelj je Opština Kotor.

Iz štampe su izašli i humoristično-satični listovi *Karampana* i *Čakulona*.

Prežidente suda Pravdoljub Potkupljeno-
vić (u sredini), tužilac Narcis Zlica (de-
sno) i branilac Antonio Drpipara (lijevo)

Kapo karnevala spaljuje Krnja

77 GODINA OD OSNIVANJA - Muzej grada Perasta, koga je utemeljilo Opštinsko vijeće 28. februara 1937. g. praveći muzejsku zbirku donacijama peraških porodica, ovog 28. februara je proslavio 77 godina postojanja. Prigodnim umjetničkim programom istovremeno je obilježen dan rođenja našeg najvećeg baroknog slikara Peraštanina **Tripa Kokolje**.

Za ove godišnjice u Muzeju je postavljena izložba *Ženska oglavlja*, koju je osmislila etnološkinja **Danijela Đukić**. Izložbu čine ženske kape, marame, jasmačići, opleti, faculeti, ve- lovi i druga oglavlja karakteristična za žene na našem pri- morju. Izloženi predmeti stigli su iz kotorskog, ulcinjskog i barskog muzeja, Spomen doma u Reževićima i tivatskog Centra za kulturu, ali i privatnih zbirki među kojima je naj- značajnija ona Dobročanina **Zorana Radimira**.

Opremanje, ukrašavanje glave, češljanje i šišanje kose, po- krivanje raznim kapama, kopicama, maramama i jašmacima nerazdvojan su dio tradicionalnog odijevanja. Svako oglavlje govorilo je o etničkoj i regionalnoj, najčešće i o lokalnoj pri- padnosti, o starosti i bračnom stanju te imovnom stanju nosi- telja odnosno njegove porodice. Posebno su ženska oglavlja pokazivala svaku promjenu u ženinom životu od najranije dobi do starosti.

Poslije otvaranja izložbe u salonu Muzeja uslijedio je koncert – nastupile su solo-pjevačice **Milica Lalošević**, **Milica Zdravković** i **Aleksandra Dobriša** i kao korepetitor **Dejan Krivokapić** izvodeći djela Verdija, Satija, Biničkog, Gotovca, Konjovića, Baha i drugih kompozitora.

Umjetnički program povodom 77 godina Muzeja grada Perasta posvećen je nedavno preminuloj **prof. dr Mariji Ra- dulović**, članici muzejskih savjeta i prijatelju institucije.

Pomorstvo

Rječnik

GLAVNE DIMENZIJE BRODA: dužina (L), širina (B), visina (H) i gaz (T). (Engleski se visina označava sa D, a gaz sa d.) Razlikuje se više dužina: dužina preko svega ili najveća dužina-Loa (length overall) - mjeri se između dva pravca, okomita na VL, kroz krajnje tačke broda (kosnik, krmilo). Ta se dužina uzima u obzir u lukama, prijevodni- cama, prolazima i dokovima s ograničenim dimenzijama. Dužina na konstruktivnoj vodenoj liniji - LKVL - mjeri se između dviju okomica koje se postavljaju kroz krajnje tačke konstrukcije vodene linije. Ta dužina je mjero- davna pri proračunu brodske pretege (prodor vode i proračun nepotopljivosti) te kod proračuna otpora broda. Dužina između okomica -Lpp - mjeri se između okomica (perpendikulara). Ta dužina upotrebljava se za računanje istisnine i za određivanje dimenzija pojedinih dijelova broda prema propisima klasifikacionih društava.

Stari bokeljski jedrenjaci

Brigantin *Serpente*; zapovjednik kap. Marko Janković; vlasnik Anton Božov Radimir; autor slike C. Harengh, 1789. godina